vos, nec junfores, aut successores vestri, vel quislibet eum de inquisitis occasionibus injuriare, nec inquietare præsumatis. Et si aliquæ causæ adversus eum, vel suo mittio surrexerint, quæ in pago absque ejus gravi dispendio definitæ non fuerint, in nostri præsentia referventur. Quam præceptionem, ut firmior habeatur, propria manu subscripsimus. " Unde in Synodo Consluentina ita legitur: *Volumus, ut Ecclesiæ, & casa Dei, & Episcopi, & Dei homines, clerici, & monachi, & nonne eadem mundeburdam, & honorem habeant, sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt*. Reges autem hujusmodi advocatiam, seu custodiam in Ecclesiis, & monasteriis habebant, aut quia ea construxerunt, vel quia privati fundatores, ut ipsa monasteria in tuto essent, advocatiæ, & tutelæ Principum ipsorum passim commendabant. Conc. Meldense *can.* 41. ibi: *Providendum est Regiæ majestati, ut monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius causa defensionis, & mundeburdi susceperunt, &c.* Synodus Ticinensis *can.* 16. ibi: *Suggerendum est Benitissimis Imperatoribus, quia hi qui monasteria, & xenodochia sub defensione sacri palatii posuerunt, ideo fecisse probantur, quod a nullo melius quam a summis potestatibus protegenda crediderint*. Sic Vvifredus Comes Bituricensis, & Oda ejus conjux fundatores monasterii Stradensis, Pipini Regis tuitioni id credidisse celebrantur ab auctore vitæ S. Genulfi *l.* 2. *cap.* 8. his verbis: " Quibus ut se tempus obtulit opportunum, continuo de rebus eidem loco delegandis testamentum faciunt, Dominique Pipini Regis adeuntes præsentiam, vota suggerunt, & locum sibi rebus decretis per testamentum ejus potestati committunt, ut ipsius auctoritate, atque Francorum deinceps Regum providentia tueretur. " Sic eidem Pipino Regi monasterium S. Galli, *cap.* 1. securitatis gratia tradidit Vvaltramus Comes. Ratpertus monachus: " Postea vero tempore procedente, atque statu monasterii in melius proficiente, præfatus Vvaltramus eumdem Abbatem Othomarum Pipino Regi præsentavit, ipsique Regi monasterium, quod adhuc hæreditario jure in sua tenebat potestate, cum ipso pariter Abbate contradidit, ea videlicet causa, ut ipse Abbas, ejusque successores idem monasterium Regia auctoritate retinentes, nullius deinde violentia premerentur, sed tantummodo Regum jussionibus obedirent. " Nonnunquam etiam advocatia Regia inde prognata, quod ipsæ Ecclesiæ, vel monasteria ultro se Regibus in tutelam dederunt, ut Carolo Magno Laurishamente monasterium. Chronicon Laurishamense anno Christi 776. *Gundelandus igitur Abbas in juris sui quieta possessione, cum diutante justitia, tum Regia auctoritate confirmatus, Laurishamense monasterium cum omnibus ad illud pertinentibus in manus, & mundeburdum gloriosi Regis Caroli tradidit, quatenus privilegiis insignireturque Regalibus*. Ecclesiarum autem hæc advocatia adeo Coronæ Regiæ inharet, ut Cathedralium, vel aliarum Regiæ fundationis patrocinium cum universitate, idest concessione Ducatus, vel Comitatus, in quibus Episcopatus, vel Regales Abbatiæ positæ erant, non transiret in alium. Hinc concessa Neustria Hugoni Abbati, seu Carolo Simplici ante irruptionem Normannorum, non venere Episcopatus. Chron. Andegavense: *Isse itaque tractus, cum & datus esset ad integrum cum Civitatibus, & Comitatibus, & Abbatiis, Castellisque, præter Episcopatus soles, qui in Regia Domini cura retenti sunt*. Eidem jure advocatiam Ecclesiarum Burgundiæ armata manu vindicavit Philippus Augustus adversus Hugonem Ducem Burgundiæ. Rigordius. Igitur Reges Francorum prædictas Ecclesias in sua libertate semper custodire cupientes, quibuscumque Principibus terras custodiendas tradidissent, tamen Ecclesias sub potestate sua, & protectione retinere decreverunt, ne Principes, quibus terra custodienda a Regibus delegabatur, Ecclesias, vel clericos ibidem Domino servientes aliquibus angariis, talels, vel aliis exactionibus gravare præsumerent. Varia exempla Imperatorum, Regumque, qui advocatias Ecclesiæ susceperunt, referunt Andreas Quercetanus *in hist. genealog. familiæ a Betuna*, *lib.* 1. *c.* 3. Gibalinus *tom.* 2. *de negot. lib.* 6. *cap.* 6. *art.* 9. M. Magerus *de advocat. armat. c.* 2. Joannes Dartis *ad Decret. in* 76. *dist.* Theophilus Raynaudus *c.* 12. *tract. mula e bonis Eccles. lib.* 2, *sect.* 1. *fol.* 131. De his advocatis Ecclesiarum late agit Morin. *de sacror. oleff. tom.* 2. *exercit.* 18. *c.* 8.

Hæc de supremis Principibus advocatis Ecclesiarum sufficiant, ut ad Duces, Comites, & alios inferiores advocatos Ecclesiarum perveniamus. Sciendum enim est, laborante Africana Ecclesia Donatistarum, aliorumque quibus scatebat, hæreticorum tyrannide, rerum sacrarum, & privatarum direptione, nefariisque cædibus, tum sacerdotum, tum laicorum, ad petitionem PP. Synodi Carthag. 5. beneficio Principum in singulis Africanis Ecclesiis institutos fuisse defensores, ut hæreticorum sævitiam manu militari compescerent, & quieti Ecclesiarum consulerent. Hac de re sancitus fuit *can.* 22. in eodem Concilio, qui refertur a Gratiano *in c. ab Imperatoribus*, 23. *q.* 3. notarunt Balsam. & Zonaras *in can.* 78. 81. & 100. Synod. Carth. Defensores hi diu permansere in Ecclesiis Africanis, ut constat ex Possidio *in vita*, *D. Augustini*, *c.* 12. De qua re, inquit, ne pacis Ecclesiæ amplius impediretur profectus, defensor Ecclesiæ inter leges non fuit. Cassiodor. *l.* 2. *var. c.* 30. & *lib.* 3. *cap.* 45. & *lib.* 9. *ep.* 15. Necnon Ecclesiæ Cismarinæ defensorum tutelam sibi adsciverunt, inermem Episcoporum auctoritatem imparem expertæ adversus Potentiorum injurias. Urbanus II. apud Gratianum *in c. Salvator*, 1. *q.* 3. In Gallia, & Germania maximæ Ecclesiæ ob opum pinguiorem census, & Dynastarum frequentiam deprædationi obviæ, defensores, sive advocatos fuscepterunt. Conc. Mogunt. *can.* 50. sub Carolo Magno: *Omnibus igitur Episcopis, Abbatibus, cunctoque Clero continuo præcipimus Vicedominos, Præpositos, Advocatos, sive Defensores Domos habere*. Votis PP. annuit Carolus Magnus *l.* 5. *Capitul. c.* 31. & *ll.* 7. 33. & *l.* 3. *c.* 62. & legem dedit de advocatis, & defensoribus Ecclesiarum a Principe postulatis, ibi: " Defensores Ecclesiarum adversus potentias sæcularium, vel divitum ab Imperatore sunt poscendi. " Exinde ab Episcopis, & Abbatibus nobiliores Comites lecti, & a Principe postulati fuerunt in Advocatos, & defensores. Trithemius Abbas *in chron. Hirsaugiensi*, ita ait: " Sin autem aptum, & utilem advocatum undecumque, si placuerit, eligant: hic denique Abbate petente a Rege incipiat bannum legitimum. *Idem in eodem anno Christi* 1199. *ex privilegio Urbani II.* " Advocatum autem Imperatorem Romanorum, qui & noster advocatus est, præficimus: propter multiplices tamen ejus curas, & dispositiones liceat Abbati, & fratribus de familia de Calune eligere, si idoneus inventus fuerit, &c. Sin autem alias undecumque libet liceat alium eligere, qui etiam advocatus in præsentiam Abbatis, & fratrum juret in sacramento cum familiaribus suis, quod contra privilegia Ecclesiæ non veniat. Hic adductus in præsentia Domini Imperatoris simili modo confirmet. " Eandem ob rationem etiam Ecclesiæ Cathedrales alium ab Imperatore acceperunt advocatum, vel potius subadvocatum, ut de Ratisbonensi Ecclesia refert Otho Frising. *l.* 1. *de gestis Friderici*, *c.* 58. *Mortuus tunc fuit in Comitatu Regis vir, clarissimus Fridericus Ratisbonensis Ecclesiæ advocatus*. Quin etiam Imperatores ipsi advocatiam Episcopatuum in beneficium dederunt Ducibus, aut Comitibus, ut Fridericus I. Bertholfo Duci Zeringiæ, ut refert auctor supplementi Frisingensis *cap.* 1. his verbis: " Regnum Burgundiæ cum Archisolio Arelatensi, quod Duces de Zeringen, quamvis sine fructu, tantum honore nominis, jure beneficii ab Imperio jamdiu tenuerunt, a Bertholfo Duce extorsit, præstitis sibi trium Episcopatuum advocatiis cum investitura regalium scilicet Lausanensis, Genuensis, Seduunensis. " De his advocatis, sive castaldis, aut defensoribus agitur *in c. generali, de electi. c. in quibusdam, de pœnis*, *l.* 38. *C. Theod. de Episc. & cler.* ubi Gothofr. Legibus Longobard. *tit.* 10. *c.* 1. ibi: *Cum Pontificibus, Abbatibus, vel Custodibus Ecclesiarum*. Et de his plura adduxerunt P. Greg. *l.* 2. *part. tit.* 9. *c.* 5. Suarez *de relig. t.* 1. *l.* 1. *de simon. c.* 28. Lambert. *de jurep. l.* 2. *p.* 2. *art.* 3. *q.* 4. Cæsar *de Eccl. hier. q.* 2. *prœmiali*, *n.* 14. Citon. *in parat. ad hunc tit.* Bosq. *in notis ad Innoc. III. l.* 2. *ep.* 122. Altesserra *de Ducibus*, *c.* 6. *per tot.* Cujac. *in l.* 5. *fol.* 934. Bignon. *in notis ad Marculf. fol.* 588. Kochier *de advocatiis*, *l.* 1. *q.* 7. Zypæus *ad hunc tit. respons.* 1. Burgund. *ad consuet. Flandr. tr.* 8. Lindembrog. *in Glossario*, *verbo Advocatus*, Solorz. *t.* 2. *l.* 2. *c.* 1. *n.* 40.

Deinde ut officium ipsorum advocatorum, munia, honores, & jura agnoscamus, sciendum est, Regiæ advocatiæ, proprium fuisse, quod Ecclesiarum, quæ illa fruerentur, causæ referebantur ad Palatium Principis, ut ex Marculfi formula, & Synodo Ticinensi supra relatis constat. Quare causam de rebus monasterii Laurishamensis adversus Eymericum Comitem, deductam fuisse ad audientiam Caroli refertur in Chron. Laurishamensi. " Eymericus Comes filius Cancronis, mortuis patre & avia, cernens præfatum locum ex parvo & modico ad tantam rerum, & famæ provectum eminentiam, nitebatur eum sibi proprietatis titulo vendicare; cujus rei actione ad palatium delata, & allegatione utriusque partis audita, juxta legem Francorum definitum est, Gundelandum Abbatem jure possidere, quod sibi fuerat a fratre sine contradictione collatum. " Erat etiam aliud hujus advocatiæ argumentum, quod Ecclesiarum causæ etiam apud Comites priores audiebantur, & in eleemosyna Regis, idest sine sportulis. Conc. Vernense *can.* 23. *Ut Comites, vel Judices ad eorum placita, primo viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum causas audiant, & definiant in eleemosyna Domini Regis, & postea alias causas cum justitia rationabiliter judicent*. Singulare etiam fuit hujusmodi Ecclesiarum jus, ne res earum alienari possent sine consensu Regio; Conc. Matiscon. *can.* 4. apud Burchard. *l.* 3. *Decreti*, *c.* 172. ibi: " a Synodo Decretum est, & Imperialis auctoritas denuntiat, ne commutationes rerum, vel mancipiorum Ecclesiasticorum quelibet persona sine licentia, & consensu regio præsumat facere. Synod. Svession. *can.* 12. ibi: Ne commutationes rerum, vel mancipiorum quilibet Prælatus earumdem rerum ecclesiasticarum sine licentia, vel consensu nostro facere præsumat. " Unde Flodoardus *l.* 1. *hist. Rhemens.* refert, quod Ivo Rhemensis Antistes nonnullas res Ecclesiæ commutavit, sed impetrato rescripto Ludovici Pii, ibi: *Sed & imperialia super eisdem commutationibus præcepta obtinuit*. Altesserra *l.* 4. *differt. c.* 14.

Ut ad officium advocatorum perveniamus, sciendum est, horum advocatorum muneris fuisse res Ecclesiæ curare, tueri, in jure defendere, & usurpatas a prædonibus vindicare. Conc. Mogunt. sub Carolo, *can.* 22. ibi: " Ut monachi ad sæcularia placita nullatenus veniant, &c. nec ipse Abbas sine consilio Episcopi sui, & cum necessitas exigit, tunc per jussionem, & consilium Episcopi illuc vadat; nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi movere præsumat; sed quicquid querendum, vel etiam respondendum sit, per advocatos suos hoc faciat. " Adrevald. *l.* 1. *de mirac. S. Benedicti c.* 26. de prædiis monasterii Floriacensis fitis in pago Aquitaniæ ita ait: *Advocatus vero una cum Rapanario monacho, ad locum cessionis terra, juxta morem legis adveniens* (lege enim Romana, qua ab antiquo utitur Aquitania, vindicatio fiebat in rem præsentem, *l.* 1. §. 1. *ff. si quis jus dicenti*, *l. non alius*, 9. *sed si postulatur*, *ff. de judic.*) *prædictam vineam ad jus S. Benedicti sua auctoritate revocare nitebatur*. Flodoardus *l.* 3, *hist. Rhemens. c.* 10. de Hincmaro ait: *Res quoque nonnullas, juraque Ecclesiæ, ac mancipia legibus per advocatos vindicata recepisse reperitur*. Ekkoardus de casibus monast. Sancti Galli, ibi: *Invadit loca lege Alemanica cum advocato Episcopus, uti jus erat, homines fisci juramenti sancto Othomaro vindicantes*. Quare tabulæ, & gesta inscribebantur Abbatis nomine, addito fratrum, & advocati consensu. S. Bernardus *ep.* 229. ad Episcopum Hostiensem, & alios pro Abbate Latiniacensi ita scribit: " Jam de terris, & bonis Ecclesiæ quasi distractis, & alienatis, & datis ab eo cognatis suis, coram venerabilibus Episcopis Suessionensi, & Altissiodorensi, Comiteque Theobaldo, advocato utique monasterii, satis responsum est, & adhuc respondetur, sic illum dedisse fuis, quomodo alienis, idest ad eumdem censum, vel consuetudinem. *Idem ep.* 284. *ad Eugenium Pontif.* ibi: Betunienfis Decanus voluntate Episcopi, & assensu advocati bonam rem pro Ecclesia sua in Ecclesia eadem constituit; bonum est, ut vestra auctoritate firmetur. " Item donationum piarum acceptatio penes advocatum erat. Ekkoardus de Conrado Imperatore *l.* 4. *ep.* 43. ita ait: *Ille vero quicquid inibi regni fisci erat, totum in manum advocati super aram ejus* (S. Galli) *tradiderat, & sigillo suo roboravorat*. Denique statum Ecclesiæ tuentur Advocati. Pet. Cluniac. ad Gaufredum Carnot. Episc. ibi: " Dixit enim Ecclesiam Castriduni, quam Cluniacensis olim possedisse dicebatur, a Canonicis ejusdem Ecclesiæ, ab Advocato Ecclesiæ Vicecomite Vindocinensi, ab omnibus tandem, qui aliquid juris in ea se habere dicebant, tam precibus, quam vi justitiæ extorsisse, & vestre Cluniacensi Ecclesie, cujus juris fuerat, reddidisse. "

Et cum in initio pro pietate Magnatum talis advocatia esset mere gratuita, nullis locis vel sacris facultatibus in compensationem datis, ut constat ex Molano *l.* 2. *de Canon. c.* 46. postea ea defensio facta est protectori quæstuosa, ut monstrant exempla quæ collegit Roverius *in illustr. mon. Roemensis*, *not.* 164. Pro prædictis ergo obsequiis, & officiis adscripta fuerunt certa stipendia advocatis, ut refert Trithem. *in chron. Irsaug.* ubi de advocato monasterii Irsaugiensis ita ait: " Nullum autem servitium aliud jus, aut beneficium sibi pro hoc concedere cognoscat, nisi tertium bannum, & consuetudinariam justitiam, & legem quam ceteri advocati in aliis liberis monasteriis habent super furis proterviam, & censuales & cetera talia, & illis trium placitorum diebus, in unoquoque unum maltum de frumento, & unum friscingum, & unum siclum de vino, & cetera ad hæc pertinentia. *Idem Trithemius in chron. Spanh. anno Christi* 1325. ibi: Denique ad petitionem præfati Comitis Joannes Vvillicho Abbas prædictum filium ejus advocatum suum in villa monasterii, quæ Annen dicitur, constituit, qui duodecim maldra avenæ, & totidem pullos ab incolis ejusdem villæ danda singulis annis pro feudo assignavit. " Sæpius eisdem advocatis dabantur in beneficium certa prædia Ecclesiæ, quæ inde advocatiæ dicta fuere. Valdricus Noviomensis *in chron. Cameracc. l.* 2. *c.* 98. ibi: *Sub hac etiam specie ipse Herivardus advocatias aliquantarum villarum quasi pro defensione præsumpsit, sed plusquam inimicus prædo assiduis exactionibus devastavit*. Conradus de Favaria *de casibus monasterii S. Galli*, *c.* 8. ibi: *Cum advocatia, aliaque quamplurima feuda nostra cessissent jurisdictioni*. Abbas Ursperganfis *in Friderico I.* ibi, *Recipiendo nihilominus in Ecclesiis Ducatus marchias, comitatus, advocatias, monetas, telonea, ceterorumque regalium, quæ possident, summam*. Et regibus etiam dona annua pro advocatia mittebantur, ut refert Ratpertus *de casibus mon. S. Galli*, *c.* 8. ibi: *Præterea Rex piissimus Ludovicus in eadem charta conscribi jussit regia dona, sibimetipsis secundum consuetudinem aliorum monasteriorum pro securitate prædictorum quotannis ventura, idest duos cavallos, & duo scuta cum lanceis*. Et quidem melioribus sæculis gratuitam advocatiam Ecclesiis Reges impenderunt, sed posterioribus ejus nomine annonas Ecclesiis imponere non dubitarunt, ut prodit Abbas Ursperganfis ubi supra, *p.* 311. ibi: " Narratur quod olim præsidente Grimone Canonici Ursperg. elegerunt sibi in Rectorem quendam de fratribus suis hominem nullius intelligentiæ, aut valentiæ, adeo hebetis eloquentiæ, ut nec verbum de ore ipsius, nisi cum difficultate posset intelligi: cumque talis Prælatus coram inclytæ recordationis Imperatore Friderico comparuisset, ipse cum tota Curia sua sprevit eumdem, odioque sui nobili viro Degenhardo de Helystein procuratori suo per omnia regalia prædia Sueviæ injunxit, quatenus personaliter accederet ad Ecclesiam Ursperganfem, & de voluntate fratrum in prediis ipsorum censum, extra Abbatiam, & Grangias, imponeret annuum, qui sibi pro advocatia, & defensione solveretur, ut videlicet quilibet mansus rusticanorum prædiorum solveret maltare unum avene, ut officiales sui equis ipsorum ex hoc haberent annonam, & ipsa Ecclesia sine præjudicio omnis gravaminis Imperialem haberet defensionem. " Imo aliquando pecuniarum subsidium ab ipsis Ecclesiis petebant, ut refert Guillelm. Brito *lib.* 1. *Philip.*

Tempore cujusdam guerræ Rex prodigus ariis,
Cum res exigeret numerari stipendia multis,
Clerum Rhemensem petiit, scriptoque rogavit,
Ut sibi subsidium ferret, quo gratior illi
Adstantes vellet sumptus impendere gratis,
Ut solet Ecclesia Patronos sæpe juvare.

Et labente disciplina, res eo prorupit, ut ab Ecclesiis advocati, tanquam a propriis rusticis, & colonis crebriores annonas, & census passim extorquerent. Ursperg. *in Philip. Cæsar.* ibi: *Nemine advocatia monachorum fundis annuum tributum induxit*: atque ita talis advocatia degeneravit in prædationem, ut constat ex Adrevaldo *l.* 1. *de miraculis S. Benedicti*, *c.* 24. Anonymo ei subjuncto *l.* 4. *c.* 6. & aliis, quos dinumeravit M. Mangerius *de advocat. armat. c.* 1. *a n.* 199. & Cochier. *in vindicatis libert. eccles. p.* 2. *c.* 6. *a n.* 9. & *c.* 8. quibus modum imposuerunt Eugenius II. in Synodo Rhemensi celebrata anno 824. *can.* 5. ibi: *Auctoritate Apostolica prohibemus, ut nullus advocatus, præter jus, & beneficium antiquitus aliquid sibi arripere, vel usurpare præsumat; quod si quis contra hoc attentaverit, Christianorum careat sepultura*. Et Lucius III. in præsenti, dum prohibet advocatis, ne quid ab Ecclesiis præter antiquos, & moderatos redditus ab initio institutos exigerent: unde Innoc. III. *l.* 2. *regest.* 14. *ep.* 123. increpat Comitem Nivernensem, quod nimis gravaret monasterium Verreliacense, his verbis: " Abbas, & conventus Verreliac. sua nobis insinuatione monstrarunt, quod cum nobilis vir Comes Nivern. ab eorum monasterio pro ipsius custodia duas procurationes, in Pascha videlicet, & festo B. M. Magdalenæ exigeret annuatim, & in receptione ipsorum ipsum monasterium enormiter aggravaret, maxima militum, & servientium multitudine constipatus: iidem mille quingentas marchas argenti super procurationibus illis ei tali conditione mutuo concesserunt, ut in unaquaque prædictarum solemnitatum, si Verreliacum accederet, quinquaginta libris Altissiodor. monetæ pro moderata esset procuratione contentus, nec plus pro illis posset exigere, donec ipsi monasterio redderet prætaxatam pecuniæ quantitatem. Verum nunc, sicut dicitur, ut dictum possit monasterium in præfatis procurationibus aggravare, terræ suæ quæstam indixit pro eadem pecunia persolvenda. Cum igitur jus suum in injuriam convertere non debeat idem Comes, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus si forsitan sæpedictum monasterium per immoderatam procurationem gravare voluerit, vos ipsius immoderantiam, gratia, odio, & timore, postpositis, redigatis ad justum, sublato appellationis obstaculo, moderamen, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. " Ubi Innocentius dixit quæstam, quasi per vicos quæsitiam, qui a singulis vicatim collecta illa exigebatur, ut exponit Bosquetus *in notis ad ipsam epist.* 123.

Tandem sciendum est, ipsos Patronos Ecclesiarum plerumque appellari advocatos, ut *in c. seq.* & supra *in c. quia clerici*: tum quia ipsi etiam defendebant Ecclesiam, tum quia plerumque ipsi patroni suæ potestatis fiduciam non habentes, advocatiam ipsarum Ecclesiarum ab ipsis Imperatoribus, seu Regibus obtinebant: ex Auberto Mireo probat Bosquetus *in not. ad d. epist.* 122. & ita patronus, qui jure ordinario advocatus natus ratione juris patronatus erat, efficiebatur advocatus datus propter advocatiam a Principe impetratam. Præsentem autem textum accipio de advocatis datis, textus vero *in d. c. quia clerici*, & *in c. seq.* de advocatis natis, idest fundatoribus ipsarum Ecclesiarum, inter quos, & datos illud versatur discrimen, quod advocatia data personalis est, nec ad hæredes transit; advocatia vero nata cum ipso jurepatronatus ad hæredes transit, juxta supra tradita *in c.* 1. *hoc tit.* 8

CAPUT XXIV.

a Idem *Noruvicensi Episcopo*.

CUm autem *b* advocatus clericum unum idoneum Episcopo præsentaverit, & postulaverit postmodum, eo non refutato, alium æque idoneum in eadem Ecclesia admitti, quis eorum alteri præferatur, in judicio Episcopi credimus relinquendum, *c* si laicus fuerit, cui jus competit præsentandi. Verum si collegium, vel religiosa *d* persona præsentationem haberet, qui prior est tempore potior jure merito videtur.

NOTÆ.

a *Noruvicensi*.) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc titul. cap. final.* ubi additur *pars capitis Tua nos*; unde cognoscitur in hoc textu referri partem textus *in c. tua nos* 11. *de jurejur.* ubi præsentem inscriptionem exposui.

b *Advocatus*.) Idest patronus, ut proximo commentario dixi.

c *Laicus fuerit*.) Qui variare potest, & ita unum post alium præsentare, ut probavi supra *in c.* 5. 2

d *Ecclesiastica persona*.) Quæ variare non potest, & ita prima præsentatio potior est, ut *in dict. cap.* 5. probavi. 3

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

C A P U T XXV.

a Clemens III.

NObis fuit, &c. Præterea quæsivisti a nobis, si aliquis efficiatur sola Ecclesiæ constructione patronus, an ad electionem Plebani sit cum clericis admittendus, seu ab ipsa repellendus omnino, tametsi de longa consuetudine allegaverit se electioni interesse debere. In hujusmodi siquidem tale damus responsum: Quod si quis Ecclesiam cum assensu *b* diœcesani Episcopi construxerit, ex eo *c* juspatronatus acquirit, Ceterum in conventuali Ecclesia non electioni plebani faciendæ, sed jam factæ honestius patroni postulatur *d* assensus, nisi patronus aliter de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas debeat interponere electioni tractandæ. Secus tamen est in capella, in qua unus presbyter instituendus a patrono quandoque eligitur, & pro institutione habenda loci Episcopo *e* præsentatur. Pro fundatione quoque ipsi honor *f* processionis fundatori servatur: & si ad inopiam vergit, ab Ecclesia illi modeste *g* succurritur, sicut in sacris canonibus est constitutum.

N O T Æ.

a (*Clemens III.*) In secunda collectione, *sub hoc tit. c.* 2. ubi reperitur textus hic, legitur, *Alex. III.* sed male; nam prior pars hujus textus, quæ reperitur *in c. a nobis fuit, de sponsis*, tribuitur Cælestino III. & ita dubium tantum est, an Clemens, vel Cælestinus III. sit hujus textus auctor: & credo Clementem III. esse; cui tamen Prælato rescribat, non constat: nec audiendus est Jo: Camus *in tabul. Cohet. Thebani*, qui vult textum hunc esse Clementis I. ut jam eum reprehendens notavit Turturetus *in sacel. sacr. c.* 1. *n.* 10.

b *Diœcesani.*) Non enim licet Ecclesiam construere sine Episcopi proprii licentia. Concil. Chalced. *can.* 4. ubi cavetur, nullam Ecclesiam sine consensu diœcesani construi debere: unde deducta est novel. 123. Justiniani, *cap. nemo, de consecr. dist.* 1. ibi: "Nemo Ecclesiam ædificet antequam Episcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, & atrium defiget. *Concil. Vuormat.* ibi: Quicumque voluerit in sua proprietate Ecclesiam ædificare, & consensum, & voluntatem Episcopi habuerit, in cujus parochia licitum sit." Probat Bolquetus *ad Innoc. III. lib.* 3. *regestr.* 15. *ep.* 7. & infra dicemus *in c.* 1. *de consecr. Eccles.* imo & apud Gentiles, si statua ponenda erat in alieno territorio, desiderabatur licentia municipii, seu loci ubi erigebatur, ut notavit, & duabus veteribus inscriptionibus probavit Ambros. a Morales *in antiq. Hispan. fol.* 30. Ut ergo juspatronatus acquiratur ex constructione Ecclesiæ, necessarius est consensus Episcopi, *c. pia mentis, c. considerandum*, 16. *q.* 7. licet nihil interfit, quod postea superveniat. Selva *de benef.* 1. *p. q.* 6. Corras. *eod. tr.* 4. *p. c. ult. n.* 25. & in dubio præsumi intervenisse, probat Valensis *de benef. l.* 1. *tit.* 4. *n.* 18.

c *Patronatus.*) Tribus modis juspatronatus in Ecclesia acquiritur, constructione videlicet, dotatione, vel loci concessione, juxta verum illum vulgarem:

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

Quibus manificentiæ modis juspatronus acquiritur, & patronus fit quasi Dominus vocaturque Dominus *in c. Abbatem* 18. *q.* 2. *l.* 1. *C. de colonis Thracens. lib.* 11. *l. unic. C. ne colonus inscio Domino, eodem lib.* Et licet non desint qui docuerunt, ad acquirendum juspatronatus tria illa copulative desiderari, scilicet fundi donationem, constructionem, & dotem, ut tenuerunt Rochus a Curte *de jurepatronat. in princ. num.* 3. & *verbo Ecclesia, quæst.* 2. Greg. Lopez *in l.* 1. *gloss.* 3. *tit.* 15. *part.* 1. Moneta *de commut. ultimar. volunt. c.* 10. *num.* 202. Garcia *de benef. par.* 5. *c.* 9. *n.* 44. tamen contraria sententia verior est, videlicet ex sola constructione, vel dotatione, aut sola concessione acquiri juspatronatus, ut pluribus relatis docent Barbosa *l.* 3. *jur. Eccles. c.* 12. *n.* 61. Canisius *in c.* 3. *hoc tit.* Valensis *de benef. l.* 1. *tit.* 4. Nec contrarium probat Conc. Trid. *sess.* 25. *de reform. c.* 9. ubi ajunt PP. juspatronatus acquiri fundatione, & dotatione Ecclesiæ: quia non ideo excludunt juspatronatus, quod acquiritur ex constructione; sed potius illud comprehendunt sub verbo *fundatione*, ut probatur ex ipso Concilio *sess.* 14. *cap.* 12. Primo ergo modo acquiritur juspatronatus constructione, sive quis Ecclesiam in proprio solo suis sumptibus ædificet, *c. Abbatem*, 18. *q.* 2. sive in alieno fundo, aut si Ecclesiam penitus diratam reædificaverit, *c. pia mentis, c. filiis*, 16. *q.* 7. *c. monasterium*, 16. *q.* 2. *c.* 1. *hoc tit. in* 5. *compil.* ubi Honor. III. Mariæ Imperatrici Constant. ita rescribit: "Audito per te, ac alios fide dignos, quod monasteriam Pacinacense Græcarum monialium tunc destructum, Domini diœcesani accedente consensu, de propriis bonis reædificaveris, & dotaveris, ac moniales easdem Ecclesiæ Romanæ, cui nullam exhibebant obedientiam, feceris obedire: tuis nos supplicationibus inclinati auctoritate præsentium mandamus, ut super jurepatronatus ipsius monasterii nemo te audeat temere molestare." Hoc tamen secundo casu, si alius jam erat patronus, amittit juspatronatus; quia Ecclesia reædificata nova Ecclesia est, nec in ea servatur prisinum jus, argumento legis *qui res, §. neque, ff. de solut.* Barbosa *d. c.* 12. *n.* 31. Secundo acquiritur juspatronatus, si ad Ecclesiæ constructionem fundus donetur, cujus plenum dominium in Ecclesiam transferatur, *d. c. Abbatem, d. c. pia mentis*. Per dotationem tandem acquiritur juspatronatus, si ministris Ecclesiæ, & ejus luminaribus congrua dos constituatur, *d. c. filiis*: ex simplici vero donatione, vel legato, nisi fiat pro dote tacite, vel expresse, non acquiritur juspatronatus, quia simpliciter legans, vel donans, potius benefactor, quam dotator dicitur: jus autem patronatus non benefactori, sed datori tribuitur *in d. c. filiis*, ut docent Barbosa *ubi supra n.* 50. Valensis *d. tit.* 4. *n.* 18. qui agit de præscriptione, & privilegio, & quomodo illis acquiratur juspatronatus: & licet alii qui voluerint, fundationis, dotationis, aut constructionis tempore interponi debere cautionem de reservando jurepatronatus, ut aliquo ex illis modis acquisitum censeatur, argumento textus *in cap. significavit* 46. *de restitut*; verius tamen est, ad præsumendam hujusmodi reservationem satis esse si consensus Episcopi Diœcesani probetur, quasi qui eum antequam ullas expensas faceret, necessarium putavit, eo ipso cogitasse de nomine, & honore patronatus videatur, ut decisum fuisse in sacra Rota refertur *decis.* 5. *de jure patronatus*, in antiquis.

Et recte ex hac munificentia constructionis, fundationis, seu donationis Ecclesiæ in remunerationem juspatronatus conceditur; nam eadem fere ratione olim obtinuit, ut qui certamina ad civitatis, vel municipii decus, & oblectamentum instituerent, sibi hæredibusque possent illud jus excipere, ut ludis præessent tamquam agonotheræ, cujus rei vestigiam extat *in l. annuam, l. liberto* 21. §. 3. *ff. de annuis legat. l. Septitia, ff. de pollicit.* Moris etiam fuit, si quis statuam in templo poneret, aut in foro collocaret, opusve publicum faceret, nomen donantis ibi inscribi, *l. Titia* 38. §. *fin. ff. de aure & arg. l.* 2. & *ult. ff. de oper. pul. Novel.* 67. *Justin.* Cicero 6. *in Verrem*, *Tacit. l.* 3. *annal.* Sveton. *in Galba, c.* 2. & si privatus in opere publico, quod publica pecunia factum erat, aliquam de suo addidisset summam, licebat ei titulum nominis, & inscriptionem adjicere, *l. ult.* §. 1. *ff. de oper. publ.* quod demonstrant innumeræ antiquæ inscriptiones apud Brissonium *l.* 8. *de form. p.* 728. Gratherum *fol.* 93. & 128. & qui novam ædem, vel restitutam dedicassent, nomina eorum in illius fronte inscribebantur, ut hæc immortalis memoriæ gloria homines ad templorum dedicationem allicerentur. Testis est Arnobius *l.* 6. *adversus Gentes*, ibi: "Templa, *inquit*, quæ tollis, sunt aureis, & sublimibus elata fastigiis, actorum inscriptionibus comprobantur." Illustrat Brissonius *l.* 8. *de formul. p.* 728. Inde etiam PP. Ecclesiæ Hispaniæ, ut fideles ad Ecclesiarum constructionem allicerent, jusserunt eorum nomina in eminentiori Ecclesiæ loco figi, & æternæ saluti eorum consulentes, voluerunt, ut si fundatores superstites essent, eorum nomina ante altare tempore Missæ recitarentur, & pro eis oraretur; quod si jam decessissen 9. cum nominibus defunctorum suo ordine recitarentur, *can.* 1 *Conc. Emerit.* ibi: "Eorum nomina, a quibus Ecclesias constat esse constructas, vel quod iis Sanctis videntur, aut visi suntcontulisse, si viventes in corpore sunt, ante altare recitarentur tempore Missæ: quod si defuncti, cum fidelibus recitentur suo ordine." Recte ergo Ecclesia juspatronatus constructoribus, & dotatoribus concessit, ut hoc præmio fideles invitati Ecclesiarum constructionem, & reædificationem curarent.

d *Assensus.*) De quo exaudiendi sunt textus *in c. Abbatem, el.* 2. 18. *q.* 2. ibi: *In monasterio illum volumus ordinari Abbatem, quem sibi de sua congregatione, & monachorum electio, & possessionis Dominus poposcerit ordinari. Et c. decernimus* 19. *q.* 7. *c. principali*, 63. *dist.* Notavi *in c. Missana, c. sacrosancta, de elect.* nisi aliter in ipsa fundatione cautum fuerit, videlicet ut præsentatio ad patronum spectet, ut in monasterio Augustodunensi, quo a Brunichilde Regina constructo, jus eligendi Abbatem Regi datum fuit, *c. hinc est etiam*, 16. *q.* 1. *c.* 1. *de re judic. in* 3. *collect.* Innoc. III. *l.* 1. *regestr.* 13. *ep.* 21. ibi: *Tertia vero pars integra persolvatur Ecclesiæ construendæ, quam idem Marchio competenter dotavit, ut in ea duodecim Canonici commode possint cum suo Præposito deservire, qui pro tempore canonice debeat præsentari, per eum, ac successores ipsius.* Notarunt Bolquetus *ibi*: Alteserra *de Ducibus & Comitibus, c.* 9. Cujus autem licentia tunc desideretur, late exponunt Tambur. *de jure Abbat. tom.* 2. *disp.* 7. *q.* 1. & 2. Barbosa *de potest. Episc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 3.

e *Præsentatur.*) Quem jurispatronatus effectum exposui *in c.* 4. *hoc tit.*

f *Honor processionis.*) Consonant texus *in c. pia mentis*, ibi: *Præter processionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil illum ibi proprii juris habiturus.* Et *c. frigentium*, ibi: *Ut nihil fundatore ex hac basilica noverit vendicandum, nisi processionis aditum, qui Christianis omnibus in commune debetur*, 16. *q.* 7. D. Gregor. *l.* 12. *ep.* 10. *Eunuchi autem ex more nihil illic conditori juris alterius jam deberi, nisi processionis gratiam, quæ Christianis omnibus in commune debetur.* Quæ verba difficilia valde sunt; nam quid speciale per honorem processionis concedunt PP. Patrono, siquidem ajunt expresse, omnibus fidelibus hoc jus patronis commune esse; Glossa *in d. c. pia mentis, verbo processionis*, ea verba accipit, & exponit processionis aditum pro jure præsentandi presbyteros, quia patroni habent jus præsentandi clericos, ut ab Episcopis instituantur. Sed hæc Glossæ sententia refellitur tum ex supra adductis *in c.* 4. ubi probavi, temporibus Gelasii, illius textus auctoris, adhuc patronis factam non fuisse gratiam præsentandi presbyteros ad Ecclesias,

sias, in quibus juspatronatus habebant: tum quia aditum illum processionis omnibus Christianis esse communem, fatetur Pontifex: igitur non de hoc jure speciali patrono competenti loquitur. Quare ea sententia omissa, aliter verba illa exposuit Franc. Hallier. *de sacr. electi. sect.* 8. *art.* 2. §. 2. supponit enim, processionem sæpius accipi pro prærogativa honoris; quo in sensu Licinus Rufinus *in l. Imperator, ff. de donat. inter*, Imperatorem Autoninum constituisse refert, ut ad processum viri uxor ei donare possit: & Imperatores *Val. Gratianus*, C. *de consulibus*, procedendi verbo prærogativam exhibendi spectacula dixerunt: unde dum Gelasius aditum processionis patrono concedit, exponit Hallierius, idest locum honoratiorem, & sedem in Ecclesia, prærogativamque accedendi ad oblationem in altari faciendam, juxta tradita supra *in c.* 1. *de vita & honest. cleric.* Unde cavetur *lib.* 1. *Capitul. Caroli, c.* 148. Ut Episcopi providenant quem honorem presbyteri pro Ecclesiis suis senioribus tribuant. Addit etiam Hallier. forsan prærogativam illam a Gelasio Patrono concessam in eo consistere, ut obviam ei ab omnibus fidelibus cum primum ipse ad ædem sacram accederet, procederetur; quam prærogativam patronos aliquando vendicasse, constat ex eo, quod Theobaldus Comes Carnotensis ad monasterium S. Petri in Valle proficiscens, *Se* (inquit Fulbertus *ep.* 21.) *in monasterium recipi cum processione præmandat*. Inde Episcopo multitudine clericorum stipatum ad Ecclesiam procedere dicitur a B. Augustino *lib.* 22. *de civit. Dei, c.* 8. Sidonio *lib.* 5. *ep.* 17. Solp. Severo *dialog.* 2. *c.* 11. notavi *in c. auditis, de præscrip.* Eamdem Hallierii sententiam sequitur Altesserra *de Ducibus, c.* 17. *ad medium*. Citon. *in parat. Ad hunc tit.* aditum processionis accipit pro accessu ad supplicationem, seu processionem solemnem, cui omnes Christiani miscebantur, sed in varios cœtus distributi, ut probatur ex D. Gregorio *l.* 11. *ep.* 2. ibi: *Erat Litania alia clericorum, alia monacherum, alia virorum, alia feminarum, alia monialium, alia infantium, & pauperum*. Unde deducit Citonius, quod cum Patroni fundatores Ecclesiarum intenderent peculiarem supplicationem, seu Litaniam ab aliis separatam habere, Gelasius eos in Litaniam ceterorum fidelium redegit. Sed neutra ex his expositionibus placet, nam temporibus Gelasii per annos 592. non ita pax Ecclesiæ data erat, ut publicis processionibus, & Litaniis uti liceret, & semper perobscurum est, quod Gelasius affirmat, patrono aditum processionis concedi aliis fidelibus communem; unde nullum honorabilem gradum, aut honoratiorem sedem, vel graviorem locum illi concedit; sed id tantum illi permittit quod aliis fidelibus communiter conceditur.

7 Quare his sententiis omissis, ut quid in hac perobscura Gelasii epistola sentio, proferam, suppono processionem in ea epistola non accipi pro supplicatione, seu Litania, quam vulgo nos dicimus, *procession*, sed pro collecta, seu synaxi in ipsa Ecclesia facienda; non pro incessu, seu deambulatione extra templum, sed pro accessu ad ipsam Ecclesiam, ut etiam accipitur *in can.* 17. Synodi Laodic. ibi: *In processionibus Psalmos non connectere, idest ex diversis versibus, & sensibus libri unum canticum minime conjungere, sed singulorum Psalmorum ordinabiliter fieri lectionem*. Nam ibi processiones non sunt solemnes illæ deambulationes, seu lustrationes, quæ modo fiunt festi alicujus gratia, sive publicæ necessitatis causa, quas vulgus vocat supplicationes, rogationes, processiones, sed conventus, & cœtus populi in Ecclesia, ut ex Græco textu ejusdem Concilii perspicuum est, *quod non oportet connectere Psalmos in conventibus*. Ubi vides in illa veteri interpretatione Concilii, processiones esse synaxes, idest cœtus, seu conventus: quod etiam ex sequentibus liquet, *Sed ad unumquemque Psalmum interjecto spatio lectionem fieri*. Nam in ipsa Ecclesia, non vero inter eundem, lectiones fiunt. Quare optime Theodorus Balsamon totum hunc canonem explicat de conventu Ecclesiastico, in quo divina officia peraguntur: & ita capiendus est locus epistolæ 81. S. Leonis Papæ ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum: *Propter quod remanti filio Possidonio presbytero hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionibus, atque ordinationibus frequenter interfuit, & ratiis ad nos missus, quid in omnibus Apostolica auctoritate teneremus, agnovit*. In hac enim epistola agitur de Missarum celebratione, & Clericorum ordinatione; & verbum *procedere*, est ad Ecclesiam convenire, juxta antiquam loquendi formam S. Augustini *lib.* 22. *de civit. Dei, c.* 8. *Inde ad me curritur, unde sedebam, jam processurus*, nempe in Ecclesiam. Unde paulo post subjunxit: *Procedimus ad populum, plena erat Ecclesia*, Ennodius in vita S. Epiphan. Ticinensis Episcopi: *Procedendum censuit omnibus in qualibet aeris errore maturius, ita ut vigiliarum formam lectoribus antecedens ad Ecclesiam præberet Episcopus*. Ubi vides procedere esse ad Ecclesiam ire. S. Hieronymus *ep.* 22. *c.* 1. ad Eustochium: *Rarus sit egressus in publicum, Martyres tibi quærantur in cubiculo tuo: numquam causa deerit procedendi, si semper quando necesse est, processura sis*. Redarguit virginem, quod sæpius quam par esset, ad templa Martyrum se conferret. In ea enim desiderabat raros excursus; cum procedendi, ad Ecclesiam videlicet, causa deesse non posset, si quando necesse esset, nempe verbi Dei audiendi, aut Eucharistiæ sumendæ gratia, id faceret. De qua processione accipiendus est Tertul. *lib.* 2. *ad uxorem*, in illis verbis: *Si procedendum est, numquam magis familia occupatio obvenit*. Non enim agit ibi de circuitionibus illis, quæ vulgo processiones appellantur, quæ sane tempore Tertulliani nondum erant in usu, cum tunc Christiani in latibulis, & locis occultis sacra peragerent; Paganorum metu: quare Tertul. accipiendus est de processu, seu accessu ad Ecclesiam, juxta alium locum ipsius Tertul. *de cultu feminarum*, in illis verbis: *Vobis autem nulla procedendi causa, non tetrica, aut imbecillus aliquis ex fratribus visitatur, aut sacrificium offertur, aut eis sermo administratur*. Ubi procedere, esse ad Ecclesiam accedere, jam exposuerunt Menardus *in not. ad Sacrament. D. Gregorii, fol.* 178. Jacob Ebeullon. *lib. de processionibus, cap.* 1. Theophilus *tom.* 15. *in Heterocl. punctio* 8. Hallucinantur enim qui his locis Tertulliani solemnes processiones nostratibus confimiles accipiunt, ut Ludovic. a Cerda, ibi, & *cap.* 9. *adverf. num.* 5.

Deinde sciendum est, olim constructores Ecclesiarum in propriis prædiis, & possessionibus processionem hanc fecisse, publicumque conventum, seu fidelium cœtum ambiisse, *cap. certum, de consecr. dist.* 1. ubi ita D. Gregorius Episcopo Sorano rescribit: "Certum est, quidem, & nostris præceptionibus constitutum, ne quis in Ecclesia, aut in Oratorio, quod Sedis nostræ non legitur permissione dedicatum, processionem publicam pataret impendi: nec conditores furtivis surreptionibus contra regularum statuta prosilirent. Sed quia Megetia spectabilis femina petitorii nobis oblatione suggessit, in possessionibus propriis suorum corpuscula condidisse, frater charissime, humanitatis intuitu, quod priora statuta non maculet funeribus, & sepulchris, tantum in comprehensis petitorio locis mysteria noveris pro solemnitate præstanda: ut defunctorum nomine solummodo divina celebrentur officia, publica frequentatione, & processione cessante." Luitprandus *in vita ipsius Gelasii*, ibi: *Multi constructores ædificabant, & sacris processionibus instituebant*. Et Imperator Justinianus agens de ipsis Patronis *in Novel.* 123. *c.* 31. statuit, ne laici faciant publicum processum. His ergo suppositis credo, sensum Gelasii esse, ut Julius, qui in possessione sua Ecclesiam construxerat, & consecrari desiderabat in honorem Sancti Aviti, post consecrationem ab Episcopo impensam, nihil proprii juris in ea retineat, seu habeat, ultra aditum processionis, qui omnibus Christianis in commune debetur, idest, quod sicut in aliis Ecclesiis, ubi Missæ publicæ dicebantur, omnibus Christianis patebat aditus processionis, idest accessus ad synaxim, cœtum, seu conventum; ita & Julio ut patrono competeret aditus processionis, idest accessus, & facultas procedendi ad synaxim, & Missæ sacrificium audiendum in Ecclesia in propria possessione constructa: notavi enim supra *in c.* 4. fideles plerumque in propriis possessionibus construxisse Ecclesias pro solatio proprio, & familiæ suæ, ut ibi a presbytero Missæ sacrificium celebraretur. In ea ergo Ecclesia ita constructa concedit Gelasius patrono aditum processionis, idest facultatem accedendi ad eam synaxis causa, ut in aliis publicis Ecclesiis omnibus Christianis competit, & debetur: non tamen patronus potest publicum processum in ea facere, *ex d. c. certum*; quia illi tantum aditus pater procedendi ad ipsam Ecclesiam, ut aliis fidelibus in publicis Ecclesiis competit.

His animadversis pro expositione textuum *in d. c. pia mentis, d. c. frigentium*, ut ad verba præsentis textus accedamus, nec in eis difertius expressit Alex. III. honorem processionis patrono debitum; tantum enim ait, pro fundatione Ecclesiæ patrono honorem processionis servari; sed non exprimit modum, seu formam ipsius honoris, an videlicet, ut eo accedente ad Ecclesiam, ceteri fideles procedant, ut exponebat Hallierius: an vero ut in processionibus, seu supplicationibus publicis locus honoratior illi debeatur, ut omnes repetentes hic, & scribentes de jurepatronatus, congesti a Barbosa in præsenti exponunt. Existimabam ego, Alexandrum III. agnovisse difficultatem veterum canonum circa hanc processionis prærogativam: & noluisse exprimere id, in quo consisteret aditus processionis; sed tantum honorem processionis patrono servari debere, juxta veteres canones statuit. Hodie tamen non est recedendum a communi acceptione horum verborum, & juxta eam interpretationem honoratior locus præstandus est patrono in processionibus, & ceteris actibus in propria Ecclesia, veluti ad thurificationem, pacem dandam, & similia. Illud non omittendum est, quod qui juspatronatus in aliqua Ecclesia, aut capella acquisivit, non ideo jus sepulturæ privative quoad alios habet, ut docent Barbosa *lib.* 2. *jur. eccles. c.* 10. *n.* 9. Murga *tom.* 1. *disquisit. tract.* 4. *disq.* 11. *per tot.*

g *Succurritur.*) *Cap. contra, cum seq.* 16. *qu.* 7. Innocentius III. *lib.* 3. *regest.* 15. *ep.* 86. Illustrant ultra congestos in præsenti a Barbosa *in collect. & select.* Ferro Manrique *de praced. q.* 34. *n.* 2. Mazius *in patrocin. debit. q.* 4. *n.* 95. Solorzanus *de jure Indiarum, tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 24. *n.* 105. Costa *de remed. subsid. remed.* 106. *illat.* 2. Carleval. *de judiciis, lib.* 1. *tit.* 3. *disput.* 20. Olea *de cess. jur. tit.* 3. *qu.* 8. *n.* 28. Lantdmeter. *de veteri cleric. & monach. cap.* 2. *lib.* 2. *pag.* 2. Canisius *in præf.*

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

CAPUT XXVI.

Innocentius III. *V. Rothomag.* a *Archiep.*

PEr nostras postulasti litteras edoceri, utrum clericus aliquis ad vacantem Ecclesiam, in qua jus obtinet patronatus, *b* seipsum, si idoneus est, valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere debeat ad ecclesiasticæ prælationis officium, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nullus se possit ad personatum alicujus Ecclesiæ præsentare, quantumcunque idoneus sit, & quibuscumque studii meritis adjuvetur. Datum Romæ, &c. iii. Idus Junii, P. N. anno primo.

NOTÆ.

a *Rothomagiensi.*) Ita etiam legitur *in cap. 1. hoc tit. in 3. collect.* & in epistolis ipsius Innocentii III. editis a Sirleto, *fol. 116.* De Rothomag. diœcesi nonnulla adduxi *in c. 24. de rescriptis.*

b *Seipsum.*) *Cap. fin. de instit.* tum quia tanquam ambitiosus est repellendus, *cap. in scripturis 8. qu. 1. l. si quemquam, C. de Episc. & Cleric.* tum quia inter præsentantem, & præsentatum realis debet dari distinctio, *dict. c. fin. de instit.* si tamen plures sunt patroni, potest unus ab aliis præsentari, & præsentationi de se factæ consentire. Glossa *in c. consuluit hoc tit.* imo etsi unicus sit, per liberam, & spontaneam institutionem Episcopi ab eo beneficium obtinere, preces emittendo, ut sibi provideat de tali beneficio, ut pluribus relatis docet Barbosa *in præsenti, num.* 3. Potest etiam patronus filium proprium præsentare, ut probavi *in cap. quia clericis, hoc tit.*

CAPUT XXVII.

Idem *Conventrensi* a *Episcopo.*

CUm propter laicorum discordias non debeat Ecclesiis præjudicium generari, grave gerimus, & indignum, quod (sicut nostro est Apostolatui referatum) occasione dissensionis, quæ de jurepatronatus vertitur inter eos, Ecclesiæ plus debito remanent Rectoribus viduatæ, quod in ipsarum grave dispendium noscitur redundare. Verum quia secundum Apostolum instantia nostra communis est omnium Ecclesiarum solicitudo continua, volentes his, quæ præmisimus, ex debito Pontificalis officii obviare, f. t. p. A. f. m. quat. si de jurepatronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui competit, infra quatuor menses non fuerit diffinitum, ex tunc Ecclesiam ipsam, ap. rem. de persona non differas idonea ordinare: ita quod illi ex hoc non debeat in posterum præjudicium generari ab eo, qui jus evicerit patronatus. Datum Later. iii. Januarii.

NOTÆ.

a *Conventrensi.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. c. 2.* & in ipsis epistolis Innocentii editis a Guillelmo Sirleto *fol. 450.* De Conventrensi diœcesi Angliæ egi *in c. 2. de rescriptis*, & commentarium hujus textus dedi supra *in c. eam te.*

CAPUT XXVIII.

Idem *Archid. Cancel. & Decano* a *Altissiodoren. Parisien.*

CUm dilectus f. Magister Vv. de Picerey pro seipso, & Magister H. de Fernemaco pro Decano de Ameli pro Ecclesia de Bardevili invicem litigarent, illis dil. f. G. sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Cardin. concessimus auditorem, in cujus præsentia idem magister proponendo monstravit, quod cum olim ven. f. n. *b* Ostien. Episcopus legationis officio fungeretur in partibus Gallicanis, & Vv. de Montibus insignisset charactere clericali, dil. f. Archid. Carnot. mandavit, ut Ecclesiam, quam in Archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suæ *c* reservare curaret, inhibens ne alicui conferret eamdem, in qua dispoſuerat eidem Vv. non habenti beneficium providere. Processu denique temporis, cum in morte O. quondam Decani Alneoli Ecclesia de Borovilla vacasset, idem Archidiaconus contra mandatum ejusdem Legati, tam ipsam, quam ipsum Decanatum G. f. n. concessit, qui aliam Ecclesiam in eadem diœcesi noscitur habere. Quod cum ad prædicti Legati notitiam pervenisset, eos ad suam præsentiam convocavit, & de prudenti consilio Archidiaconi facto cassato, antedictam Ecclesiam sic vacantem præfato Vv. concessit. *Et infra*: Vacante vero quadam præbenda in Ecclesia S. Marci Carnoten. cui ipsum Magistrum G. contingebat de jurepatronatus, Episcopus pia providentia, seu provida pietate considerans, quod præbenda ipsa, cui cura animarum non erat annexa, magis sæpedicto Vv. congrueret, quam eadem Ecclesia de Borovilla, quæ Pastore assiduo indigebat, Ecclesiam ipsam vacantem eidem Magistro ad præsentationem dicti Archidiaconi, nullo contradicente concessit, & præbendam illam præfato clerico assignavit. Unde ipse Magister supplicabat, eamdem sibi Ecclesiam confirmari, utpote quam canonice, ac etiam ad præsentationem veri patroni, se dicebat adeptum. Econtra procurator Decani respondit, quod etsi dictus Legatus donationi suæ reservari mandaverit primo in Archidiaconatu Carnoten. Ecclesiam vacaturam; circa tamen prædictam Ecclesiam hoc facere de jure non potuit, quia talis potestas sibi minime competebat, cum præsentatio clerici ad illam Ecclesiam, non tanquam clerico, sed *d* quasi laico ratione patronatus, non jure Archid. pertineret. Unde cum inhibitionem ipsius ob hoc idem Archidiaconus custodire minime teneretur, alium ad eandem Ecclesiam de jure potuit præsentare; ac præsentatio ejus debet, ex quo idonea facta est, firma censeri. Nos igitur his, & aliis, quæ coram eodem auditore fuere proposita, nobisque relata, fideliter per eundem diligentius intellectis, attendentes quod etsi præfatus Archid. memoratum Decanum, tanquam laicus ad illam præsentasset, quia tamen ipse Decanus per diœcesanum Episcopum admissus non fuit, sed alius ab eodem Archidiacono præsentatus, a diœcesano fuit Episcopo institutus, juxta statutum bon. m. *e* Alex. PP. prædecessoris n. non primus, sed secundus jus est in eadem Ecclesia assequutus, etsi memoratus Archidiaconus præfatum præsentavit Decanum: quoniam in eo, quod tanquam clericus faciebat suberat jurisdictioni Legati: unde quia postquam idem Legatus donationem ipsius Ecclesiæ sibi decreverat reservandam, ad eam tanquam clericus non potuit quempiam præsentare, præsentationem minus canonice factam fuisse decrevimus, & ea penitus non obstante, concessionem ejusdem Ecclesiæ factam Magistro Vv. ultro pronunciavimus canonicam extitisse: cassantes nihilominus, quod per delegatos a supradicto Archiepiscopo Senon. post ap. ad nos legitime interpositam extitit attentatum, adjudicantes eidem Magistro præfatam Ecclesiam cum fructibus medio tempore perceptis ex ea, plene, ac pacifice possidendam; prædicto Decano super hoc perpetuum silentium imponendo.

NOTÆ.

a *Altissiod.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap.* 3. De Decano Altissiodorensi, & ejus jurisdictione nonnulla adduxi *in c.* 14. *de præsumpt.*

b *Hostiensis Episcopus.*) Hugolinus videlicet Anagninus Comes, qui Innocentio III. successit, & Gregorius IX. dictus fuit.

c *Servaret.*) Legatus enim a latere potest reservare primum beneficium vacaturum, etiamsi ejus præsentatio spectet ad patronum ecclesiasticum, ut probavi *in cap. licet, de offic. legati*, ubi commentarium hujus textus dedi.

d *Quasi laico.*) Quo casu Legatus etiam a latere non potest derogare juripatronatus, nec beneficia talis jurispatronatus laicalis conferre; imo etsi a Pontifice super his beneficiis rescripta gratiæ impetrentur, retineri solent per judices sæculares, ut probant Chopinus *de sacra pol. lib.* 1. *tit.* 4. Salgado *de retent. bullar.* 2. *part.* Salcedo *de lege pol. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 26. Zypeus *ad hunc tit. consult.* 4.

e *Alexandri PP.*) *In cap. quod autem, supra hoc tit.*

CAPUT XXIX.

Idem a *Heliensi Episcopo.*

PAstoralis officii. *Et infra:* Cum autem sæpe contingat patronos Ecclesiarum laicos nunc unum, nunc alium ad vacantes Ecclesias præsentare, solicite postulasti per Sedem Apostolicam edoceri, an clericus ad aliquam Ecclesiam a patrono laico præsentatus, si diœcesanus Episcopus ipsum non duxerit admittendum, ex hujusmodi præsentatione aliquid juris assequatur in illa: & si forte idem ad Sed. Apost. *b* appellaverit, & post appellationem ab ipso interpositam, idem patronus alium curaverit præsentare, ac Episcopus secundo instituerit præsentatum, idem ab ipso merito debeat amoveri. Nos igitur bonæ memor. *c* Alexand. PP. prædec. nost. pro sua reverentia vestigiis inhærentes, qui inter præsentatos a laico conditionem possidentis censuit meliorem, dicimus quod institutio præsentati secundo loco a laico patrono robur obtinet firmitatis. Verumtamen constituimus, ut Episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur, quatenus *d* puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse.

NOTÆ.

a *Heliensi.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap.* 4. & *in cap. pastoralis, de rescrip.* ubi alias partes hujus Decretalis congessimus, & præsentem inscriptionem exposuimus.

b *Appellaverit.*) Sed quomodo appellatione rite interposita potuit admitti secunda præsentatio, ne attentata revocetur, contra adducta supra *in c.* 1. *de appell.* Respondetur, quod licet hæc secunda præsentatio facta fuisset pendente appellatione, non tamen fuit celebrata contra appellationem, quia tunc primo præsentatus appellavit a denegatione institutionis, non vero petiit, ne secunda præsentatio fieret, ut docuit Balboa *in c.* 1. *de appellat. n.* 48.

c *Alexander.*) *In cap. quod autem, hoc tit.* ubi commentarium hujus textus dedi.

d *Puniatur in eo.*) *Cap. non est, de tempor. ordin. lib.* 6.

CAPUT XXX.

Idem a *Aurienſi Episcopo.*

POstulasti per Sed. Apostolic. edoceri, ut cum Rectores parochialium Ecclesiarum quandoque quosdam præsentent ad suarum Ecclesiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipsos Rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & si in his patronorum non est requirendus assensus, utrum jus illis salvum remaneat eligendi, ut cum ipsas Ecclesias vacare contigerit, titulati hujusmodi non sint aliis præferendi. Ad quod f. t. b. respondemus, quod per intitulationem hujusmodi nullum patronis præjudicium generetur, quin possit alios ad ipsas Ecclesias, cum vacaverint, præsentare, nisi de patroni processisset assensu.

NOTÆ.

a *Aurienſi.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. c. fin.* De Aurienſi diœcesi Galleciæ nonnulla notavi *in c. cum causa, de probat.*

COMMENTARIUM.

IN hoc textu agitur de intitulatione in Ecclesia jurispatronatus, pro cujus expositione plura adduxerunt Covar. & Lambert. congesti a Barbosa in præsenti. Et breviter sciendum est, nonnumquam Parochos, seu Rectores Ecclesiarum parochialium fieri, imo & postulare ab Episcopo, ut alius clericus tanquam socius secum ordinetur, & instituatur in propria Ecclesia; quo casu ne beneficium dividatur, constituitur certa portio clerico noviter ordinato ex fructibus ipsius beneficii solvenda, *c. cum non ignores 15. de præbend. cap. 37. de simon.* docet Quintanadvennas *lib.* 3. *ecclesiasticon, num.* 19. & jam notavi *in capite 2. de præbend.* Dubitatur ergo ab Episcopo Aurienſi, an quando ad petitionem Rectoris Ecclesiæ parochialis patronum habentis aliquis intitulatus, idest ordinatus erat, mortuo Rectore haberet jus aliquando ad ipsam Ecclesiam? Et respondet Innocent. III. illum nullum jus habere, imo patronum posse præsentare, quem maluerit ad Ecclesiam parochialem vacantem, nisi patronus consensisset ipsi institutioni; quia tunc defuncto Rectore tenetur illam ratam habere, nec potest eam infirmare.

CAPUT XXXI.

Gregorius IX. *Archiep.* a *Eborac.*

TRansmissæ ad nos tuæ litteræ continebant, quod cum Capitulum Eboracen. Ecclesiam de Gameforde vacantem, in qua jus obtinent patronatus, A. clerico concessissent, ipsi postmodum L. clericum tibi ad eamdem Ecclesiam præsentarunt, post appellationem ab eodem R. ad Sed. Apost. interjectam. *Et infra*: Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum ex vi jurispatronatus non concessio, sed præsentatio pertineat ad patronum præsentatum (si aliquid non obsistat canonicum) instituere in ipsa Ecclesia poteris, utpote potiorem.

NOTÆ.

a *Eboracensi.*) De Metropoli Eboracensi Angliæ egi *in ca. 2. de rescript.*

COMMENTARIUM.

PRæsens Gregorii decisio ex supra traditis, & sæpius in hoc titulo incalcatis facile exponitur. Supponit enim Pontifex, juspatronatus spectasse ad Capitulum Eboracense, & ita ecclesiasticum fuisse, & vacante Ecclesia de Gameforde Capitulum non præsentasse, sed concessisse ipsam Ecclesiam R. qui cum ab Archiepiscopo non admitteretur, quia ab eo institutionem non acceperat, ad Sedem Apostolicam appellavit: Capitulum agnoscens virtute jurispatronatus non concessionem, seu collationem, sed tantum præsentationem sibi competere, Lucium ab Archiepiscopo instituendum præsentavit. In hoc casu consultus Gregorius decrevit secundum, Lucium videlicet, ut potiorem esse instituendum; nam licet Capitulum ut patronus ecclesiasticus, si semel præsentasset Rodericum, non posset postea variare, ex traditis supra *in c. quod autem*; tamen cum ipsum non præsentasset, sed absolute ipsi Ecclesiam concessisset, concessio ipsa nulla fuit, & sic non potuit impedire, quominus Capitulum Lucium utiliter, & valide præsentasset; & quia ipse in præsentatione primus erat, jubet Gregorius Archiepiscop. Eborac. ut ipsum tanquam potiorem instituat, rejecto R. ex traditis supra *in c. 4. hoc tit.*

TITULUS XXXIX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

CAPUT PRIMUM.

Ex Concilio a *apud Guarmac.*

SAncitum est, ut unicuique Ecclesiæ unus mansus integer absque ullo servitio tribuatur, & presbyteri in eis constituti, non de decimis, nec de oblationibus fidelium; non de domibus, nec de atriis, vel de hortis juxta Ecclesiam positis, nec de prædicto manso aliquid servitium faciant præter ecclesiasticum; & si quid amplius habuerint, inde *b* senioribus suis debitum servitium impendant.